

• משהו לנפש •

פנינה מפרשת השבוע

פרשת קדושים כמוך?

בפרשת השבוע, פרשת קדושים, אנו לומדים את אחת ההוראות המפורסמות והנודעות ביותר:
וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ (ויקרא, יט, ח).

המצווה הזו מוכרת וידועה, אך יש בה קושי מובנה: כיצד ניתן לאהוב רֵעַ – כמוך? כיצד ניתן לקיים את ההוראה לאהוב אדם זר – כמוני ממש? הלא, ברור כי הטבע האנושי של כל אחד ואחת מאיתנו גורם לכך שנאהב את עצמנו יותר מאת האחרים? כיצד אנו אמורים לפעול בעקבות הוראה זו?

בנוסף, אנו יודעים כי גם מבחינה הלכתית יש סיטואציות בהן עלינו לתעדף את עצמנו. המקרה הקשה והמפורסם שבהם הוא מקרה בו שני אנשים מוצאים את עצמם הרחק ממקום יישוב, באמצע מדבר, כאשר בידי אחד נותר בקבוק מים בודד. אם הוא ישתה אותו, חברו ימות. אם שניהם ישתו, שניהם ימותו. אין שם מספיק לשניים. אם הוא ייתן את הבקבוק לחברו, החבר ישרוד ויחיה אך הוא עצמו ימות.

מה עושים? כיצד פותרים דילמה כזו?

רבי עקיבא פוסק להלכה כי במילים: 'זחי אחיך עמך' התורה מלמדת כי החובה לדאוג לחיי האחר משנית לחובה לדאוג לחיי עצמנו: 'חייך קודמים לחיי חברך'. בסיטואציה קשה כזו צריך בעל הבקבוק לשתות את המים בעצמו – גם במחיר של מוות של זה שיצא עמו לדרך.

כיצד ניתן להבין הוראה זו של 'חייך קודמים' לצד ההוראה של 'ואהבת לרעך – כמוך?' אם חיי קודמים, הרי שרֵעִי אינו ממש 'כמוני'.

על מנת להשיב על שאלות אלו, הרמב"ן בפירושו עומד על דיוק לשוני נפלא: יש הבדל בין לאהוב 'את' לבין לאהוב 'ל'. ביחס לאלוקים אנו מצווים: ואהבת 'את' ה' אלוקיך. דהיינו – אנו מחוייבים לאהוב את ה' בכל לבבנו. לעומת זאת, ביחס לסובבים אנו מצווים לאהוב – להם. הווי אומר, אנו צריכים לעשות פעולות של אהבה שיופנו כלפי הסובבים אותנו. איננו מחוייבים לאהוב אותם כמו שאנו אוהבים את עצמנו, אבל אנו מצווים לאפשר להם להתפתח ולצמוח כפי שאנו רוצים להתפתח ולצמוח בעצמנו.

לעיתים אנו רואים חברים מצליחים. אין לנו נזק מכך שהם מצליחים, זה לא פוגע בנו אישית. אבל, ההצלחה שלהם גורמת לנו אי נוחות, קנאה פנימית, תחושה של למה הוא מצליח כל כך. תורת ישראל מצווה עלינו לפרגן, להסיר מליבנו את הקנאה ואת חוסר הפרגון ולשמוח בשמחתו של השני.

איך מתרגמים את התובנה הזו לחיי המעשה? איך מתחילים לחיות חיי-פרגון? איך נלמד לאהוב לרענו כמונו?

חכמי ישראל מתרגמים את הפסוק להוראה מעשית מיידית: מה ששנוי עליך, לא תעשה לחברך. המסר הכללי של 'ואהבת לרעך כמוך' הוא המסר הגדול, זה שאליו אנו מכוונים, אבל חכמים מבקשים לתת לנו הוראות פרקטיות. לא להישאר ברמת התיאוריה אלא להבין איך ההוראה הזו הופכת להיות חלק מהחיים שלנו.

במילים 'מה ששנוי עליך לא תעשה לחברך' אנו מקבלים כלי שמשליך על ההתנהלות היומיומית שלנו. בכל פעם בו אנו יוצרים קשר חברתי, מגיבים לסיטואציה או יוזמים פעולה מסוימת, עלינו להעמיד את עצמנו במבחן: האם היינו רוצים שמישהו יפעל כך כלפינו?

בהוראה זו חכמים מלמדים אותנו מסר חשוב ויסודי: אנו רוצים להיות מוסריים. אנו שומעים רעיון מעניין ואנו רוצים לאמץ אותו אל חיינו. לצורך כך עלינו למצוא את הדרך לתרגם את הרעיונות למעשים. אנו צריכים להכין לעצמנו מפת דרכים, כזו שתאפשר לנו להפוך את הרעיונות הגדולים - למציאות.

בימים אלו, נהגו בקהילות ישראל ללמוד את מסכת 'פרקי אבות'. במסכת זו חכמי ישראל משרטטים את המפה ואת הדרך להפוך לאנשים מוסריים וטובים יותר. איננו משאירים את החזון במישור התיאורטי אלא אנו לומדים כיצד הרעיונות הנפלאים שלנו יכולים לשנות את החיים שלנו ולגרום לנו להיות במקום טוב ונכון.

•

התקופה הזו רצופה בימי זיכרון. ימי 'ספירת העומר' שבין חג הפסח לחג השבועות הם גם ימי אבל. ימים בהם אנו אבלים על פטירתם של תלמידי רבי עקיבא. בנוסף, בימים אלו אנו מציינים את יום הזיכרון לשואה ואת יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה. אל-לנו להשאיר את הזיכרון במישור התיאורטי, זיכרון בו אנו אבלים ועצובים אבל נותנים לו לשכוח ולדהות עד יום הזיכרון של השנה הבאה. זיכרון אמיתי הוא זיכרון שבא לידי ביטוי במעשים. זיכרון שמניע אותנו לפעולה וגורם לנו לעשות משהו חדש, טוב יותר ועמוק יותר, בדרכם של אלו שאנו מבקשים לזכור. בואו ננסה לקחת את הזיכרון למקום של קריאה לפעולה. בואו ניקח תובנות מימי הזיכרון הללו, תובנות מעשיות שיהפכו את ימי השגרה שלנו ואת עצמנו למרוממים ונעלים יותר.

בהצלחה!

**שבת שלום!
אליהו אילני**